

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.110 (ID – 14730)
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії	Микола Самох
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1994 року народження, громадянин	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчив у 2018 році	Національний університет «Одеська юридична академія»
	(найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю (спеціальностями)	«Право»
	(за дипломом)
працює: адвокат	Самозайнята особа - адвокат, м. Одеса
	(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконав акредитовану освітньо-наукову програму	Право
Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «29» травня 2026 року № 200, у складі:	
(вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)	
Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Ірина Підпала доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ.
Рецензентів -	Віктор Маковій кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ; Володимир Дришлюк кандидат юридичних наук, доцент, директор інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ.
Офіційних опонентів -	Ольга Бондаренко кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ Валентина Жорнокуй кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки ННІ №5 Харківського національного університету внутрішніх справ.
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «31» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань **08 Право**
(галузь знань)

Миколі Самоху

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Фраудаторні правочини:
проблеми теорії та практики»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в **Одеському державному університеті внутрішніх справ**
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник **Світлана Мирза** кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри загальноправових дисциплін
факультету підготовки фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції України Одеського
державного університету внутрішніх справ

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Самох М.Ю. Генезис фраздаторних правочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1, 2024. С. 195-199.
2. Самох М.Ю. Фраздаторні та фіктивні правочини: порівняльно правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4, 2024. С. 51-56.
3. Самох М.Ю. Визнання правочинів недійсними як спосіб захисту порушених прав та інтересів. *Юридичний бюлетень*. № 37, 2025. С. 44-53.
4. Самох М.Ю. Наслідки недійсності правочинів, спрямованих на заподіяння шкоди правам та майновим інтересам кредитора. *Наукові перспективи. Серія «Право»*. 2025. № 8 (62). С. 1187-1200.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Ольга Бондаренко кандидат юридичних наук, доцент.

Попри загалом позитивну оцінку дисертаційної роботи, окремі її положення мають дискусійний характер і можуть бути предметом подальшої наукової

дискусії, що, однак, не впливає на загальне позитивне враження від проведеного дослідження та не знижує його наукової цінності.

1. Автор послідовно обґрунтовує визначальну роль принципу добросовісності у кваліфікації фраздаторних правочинів (с. 48-51, с. 141 дисертації). Разом із тим дискусійним видається питання про межі застосування цього принципу як самостійної підстави для визнання правочину фраздаторним. У роботі доцільно було б більш детально визначити критерії, які дозволяють відмежувати звичайне порушення принципу добросовісності від такого ступеня недобросовісної поведінки, що обумовлює саме фраздаторний характер правочину. Це сприяло б більш чіткому практичному застосуванню запропонованої автором концепції.

2. У другому розділі дисертації (с. 141, с. 116 дисертації) автор аргументовано досліджує особливості фраздаторного правочину, однак окремі висновки щодо його місця у системі способів захисту цивільних прав потребують подальшої конкретизації. Зокрема, заслуговує на окреме дослідження питання співвідношення визнання правочину фраздаторним із такими способами захисту, як витребування майна, застосування реституції, відшкодування збитків та визнання права. Більш детальне висвітлення цього питання дозволило б повніше розкрити функціональне призначення інституту фраздаторних правочинів.

3. У дисертації сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення цивільного законодавства України. Разом із тим дискусійним залишається питання законодавчої моделі закріплення інституту фраздаторних правочинів. Науковий інтерес становило б більш ґрунтовне обґрунтування того, чи доцільно передбачити окрему статтю у Цивільному кодексі України, чи більш ефективним є розвиток цього інституту шляхом подальшого формування сталої судової практики. Висвітлення цього аспекту могло б посилити практичну спрямованість дослідження.

4. Позитивно оцінюючи використання зарубіжного досвіду, слід водночас зазначити, що порівняльно-правовий аналіз міг би бути ширшим щодо сучасної судової практики держав Європейського Союзу. Зокрема, окремий аналіз новітніх підходів судів Франції, Німеччини чи Італії до захисту прав кредиторів у разі недобросовісного відчуження майна дозволив би ще повніше показати тенденції розвитку відповідного правового інституту та розширити аргументацію окремих авторських висновків.

Зазначені зауваження до положень дисертації не впливають на позитивну оцінку роботи в цілому, натомість спрямовані на стимулювання дисертанта до подальших поглиблених наукових досліджень в окресленій сфері наукових інтересів.

Валентина Жорнокуй, кандидат юридичних наук, доцент.

Позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження містить низку положень, оцінок, висновків, пропозицій і рекомендацій, які відображають спірні теоретичні позиції або суб'єктивне сприйняття їх автором, що спонукає до дискусії, а саме:

1. Аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє схвально зауважити про сміливість автора щодо його власної спроби дати визначення фrawdаторного правочину. Проте в окремих частинах роботи, у тому чи іншому ступені, надається або розширене, або звужене розуміння досліджуваного правового явища. Як-то, фrawdаторний правочин – правочин, вчинений боржником:

1) на шкоду майновим інтересам кредитора шляхом зловживання правом, що зумовлює необхідність застосування наслідків його недійсності незалежно від формальної відповідності вимогам законодавства (с. 20 (п. 2 наукової новизни «вперше»), 141 роботи);

2) після настання строку з виконання зобов'язання з метою заподіяння шкоди кредитору шляхом зменшення або приховування майнової маси, на яку може бути звернене стягнення, що призводить до неможливості або істотного ускладнення задоволення вимог кредитора та є проявом зловживання цивільними правами (с. 58 дисертації);

3) шляхом зловживання суб'єктивним цивільним правом з метою заподіяння шкоди майновим інтересам кредитора, внаслідок чого відбувається зменшення, приховування або унеможливлення звернення стягнення на майно боржника (с. 197, п. 3 висновків за дисертаційним дослідженням). У зв'язку з цим, під час публічного захисту дисертанту варто чітко визначити та обґрунтувати власну позицію щодо досліджуваної правової категорії.

2. На с. 48–51 дисертації автором аналізуються підходи до розуміння сутності фrawdаторного правочину, а саме суб'єктивний, об'єктивний та змішаний, із застереженням про існування «окремої групи підходів, що розглядають фrawdаторний правочин крізь призму зловживання правом».

Зважимо, що перші три підходи становлять одну класифікаційну групу, до якої не може бути віднесена вказана «окрема група підходів, що розглядають фrawdаторний правочин крізь призму зловживання правом». З урахуванням вказівки автора на те, що «реконструкція римської моделі фrawdаторного правочину дозволяє з'ясувати, чи слід розглядати фrawdаторний правочин як різновид недійсності, як форму зловживання правом чи як самостійний спосіб захисту прав кредитора» (с. 23 дисертації) та дихотомічної моделі побудови класифікації правових явищ, додаткової аргументації потребує авторська позиція щодо наявності іншого виду (ів) підходів, що розглядають фrawdаторний правочин крізь призму зловживання правом (наприклад, крізь призму самостійного способу захисту прав кредитора).

3. На думку автора «інститут недійсності правочинів виконує не лише відновлювальну, але й превентивну функцію у механізмі захисту цивільних прав»

(с. 20 (п. 3 наукової новизни «вперше»)). Розвиваючи власну думку, дисертант вказує, що «сам факт наявності у правовій системі дієвого механізму визнання правочину недійсним стимулює учасників цивільного обороту дотримуватись закону та діяти добросовісно» (с. 116 роботи). Дискусійність вказаного підходу полягає у тому, що напевно чи наявність такого механізму є стимулом. Вважаю, що ним варто визнавати вплив на майнову сферу боржника та його контрагента, про що сам дисертант зазначає на с. 118 роботи, говорячи про дві групи правових наслідків недійсності правочину: 1) двосторонню реституцію та 2) відшкодування збитків та моральної шкоди.

4. За змістом всього дисертаційного дослідження автор досить вільно використовує такі правові категорії як «інститут фраздаторного правочину» (с. 23, 28, 55, 172, 196 та ін.), «інститут реституції» (с. 119, 120), «інститут недійсності правочинів» (с. 20, 79, 80, 98, 116, 138, 141 та ін.), «інститут кондиції» (с. 125), «інститут зловживання правом» (с. 15).

У теорії права загальноприйнятим є підхід, за яким інститут права – впорядкований окремий комплекс правових норм, що регулюють вид (сторону) однорідних суспільних відносин у межах однієї або декількох галузей за допомогою специфічних прийомів і способів. У зв'язку з цим додаткового пояснення потребує позиція автора щодо виділення фраздаторного правочину в окремий інститут (у загальнотеоретичному розумінні), а не його розгляд, наприклад, як субінституту в інституті правочинів.

Зазначені зауваження до положень дисертації не впливають на позитивну оцінку роботи в цілому.

Віктор Маковій кандидат юридичних наук, професор.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження, які мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

1. В межах модернізації ЦК України було надано до розгляду Верховній Раді України декілька законопроектів оновленого нормативного акту. На Вашу думку, яка із моделей найбільш принагідно відтворює основні риси фраздаторності в якості засобу захисту від недобросовісної поведінки учасників приватних відносин.

2. В умовах інтеграції всіх сфер українського буття в європейських соціально-економічний та правовий простір досить актуальним є питання проектування реалій існування українського суспільства на європейську систему координат. В роботі досить наявний обмежений аналіз даного питання, особливо судової практики ЄСПЛ. Чим це пояснюється й які Вами щодо цього обрані пріоритети?

3. У роботі проведено аналіз місця фраздаторних правочинів серед інших недійсних правочинів. У зв'язку з цим виникає питання щодо співвідношення

франдаторних правочинів з правочинами, які порушують публічний порядок, зокрема в частині підстав віднесення їх до недійсних правочинів та відповідних правових наслідків набуття ними такого правового режиму.

Наведені зауваження мають переважно рекомендаційний характер і можуть бути предметом подальших наукових досліджень, не зменшуючи наукової цінності дисертації та рівня отриманих автором результатів

Володимир Дришлюк, кандидат юридичних наук, доцент.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід висловити окремі міркування дискусійного характеру, які можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності.

1. У підрозділі 1.3. першого розділу (с. 58-64) та у підрозділі 2.2. другого розділу (с. 86-94) дисертації автором проведено ґрунтовний аналіз критеріїв кваліфікації франдаторних правочинів та ролі принципу добросовісності, а у підрозділах 3.1. та 3.2. третього розділу (с. 143-192) досліджено відповідну судову практику Верховного Суду. Разом із тим заслуговувало б на окреме висвітлення питання доказування суб'єктивної мети боржника під час укладення правочину. У практиці розгляду відповідної категорії справ саме встановлення наміру завдати шкоди кредитору нерідко викликає найбільші труднощі, тому більш детальний аналіз стандартів доказування та оцінки доказів міг би посилити практичну спрямованість дисертації.

2. У підрозділі 2.3 другого розділу (с. 116-140 дисертації) автор досліджує правові наслідки визнання франдаторних правочинів недійсними, а у підрозділі 3.2 третього розділу (с. 173-192) аналізує практику їх оспорювання у процедурах банкрутства. Водночас перспективним видається більш ґрунтовне дослідження взаємодії цього інституту з процедурами виконавчого провадження, зокрема щодо впливу визнання правочину франдаторним на реальне виконання судових рішень та ефективність примусового виконання зобов'язань. Такий аналіз дозволив би повніше розкрити прикладне значення досліджуваного інституту.

3. У підрозділах 3.1 (с. 143-173) та 3.2 (с. 173-192) автор здійснює ґрунтовний аналіз практики Верховного Суду щодо визнання франдаторних правочинів недійсними. Водночас робота могла б виграти від окремого узагальнення критеріїв, які використовує Верховний Суд при встановленні франдаторності правочину. Формування авторської систематизації таких критеріїв у вигляді окремої класифікації або таблиці значно посилити б практичну цінність дослідження та полегшило б використання його результатів у правозастосовній діяльності.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та не знижують наукової цінності отриманих автором результатів..

Ірина Підпала, доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада
ДФ 41.884.110 присуджує

Миколі Самоху

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) .

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Ірина ПІДПАЛА

(власне ім'я та прізвище)

